

Poznání májá a vyčlenění dvojníka

Esoterní hodina, Hannover, 31. prosince 1911

Dnes bychom si nejprve položili otázku, k jakému výsledku jsme dospěli na základě exoterního studia theosofie. Odpovědí bude, že - přinejmenším teoreticky - jsme si uvědomili, že celý svět i my sami, pokud tím rozumíme své fyzické tělo, jsme májá, klam. Přinejmenším teoreticky to připouštíme, ovšem zůstává to pro nás víceméně hypotézou. Jestliže ale začneme s esoterním školením, má se toto připouštění pouhé hypotézy stávat víc a víc pravdou. Hluboko do našeho vědomí má pronikat [poznatek], že vlastně nemáme vůbec žádnou pevnou půdu, v níž můžeme zakořenit, že pouze žijeme na zrcadlícím povrchu zpěněných vln na moři života, že se nikdy neponoríme do opravdového moře skutečnosti, že jsme tedy stále jen míčem, s nímž si pohrává klam. A k tomuto poznání má a musí dospět každý, kdo chce jít cestou esoterika. U většiny se pak dostaví určitý zážitek, totiž pocit zoufalství, opuštěnosti, hrůzy. Hrůzy, jakou známe, když stojíme na okraji hory a pod sebou vidíme hlubokou propast. Nastávajícího esoterika se zmocní zoufalství a opuštěnost, protože každá opora, o níž se v životě domníval, že ji má, z něj spadne jako májá, jako klam. Jeho Bůh jako by mu byl oderván, protože v celém stvoření vidí jen to falešné, klamavé; tento zážitek ho může přivést až k ateismu.

A proč musíme jít touto cestou, proč musíme zcela vědomě pohlížet hluboko do světa iluze? Proč, ptáme se, nás bohové postavili do tohoto neskutečného světa? Přece nám mohli rovnou zajistit pravou skutečnost, místo této hry vln života laškujících na povrchu!

Později poznáme, že je moudré a dobré, že svět je májá, iluze. Kdyby všechno bylo pravou skutečností, nehledali bychom již pravdu a dokonalost; nemohli bychom rozvinout žádné schopnosti, a protože by neexistovalo nic nesprávného, nemohla by existovat

ani žádná neřest. Nemohli bychom se tedy vychovávat k ctnosti, vůbec bychom se nemohli svobodně vyvíjet; jelikož bychom vždy žili v působícím, vládnoucím božství, neměli bychom nikdy příležitost sami ze sebe, z vlastní svobody usilovat o pravé poznání a nořit se do hlubin skutečnosti. Přestali bychom hledat Boha. Hledání Boha má hluboký biblický význam, který lze pochopit jen esoterně. Na konci šestého dne stvoření se praví: „A sedmého dne Bůh odpočíval.“ V saturnském, slunečním a měsíčním vývoji byl Bůh činný, sedmý den, poté co byl stvořen svět, odpočíval; pak již Bůh až k obzoru našeho pozemského vývoje nebyl k nalezení. Byl neviditelný; a to má hluboký význam.

Pravé božství spočívá skryté za viditelným stvořením - to je ta velká pravda, již jako esoterikové musíme hledat za smyslovým zdáním. A právě proto, že je svět iluze, dává nám možnost rozvíjet skrze všechno falešné zdání své Já, abychom sami našli skutečnost, abychom sami našli božství. A jakou cestu nám ukazuje esoterní školení, jaké prostředky nám dává, abychom mohli dojít k rychlejšímu poznání vyšších světů než člověk všedního dne? Dává nám jistá cvičení, koncentrační a meditační cvičení, při jejichž provádění v nás mohou být probuzeny vnitřní duševní síly, které by jinak ještě dlouho dřímaly. Chci zde ještě výslovně zdůraznit, že žák se na tuto cestu nemá vydávat z pouhé důvěry ke svému učiteli nebo snad ze slepé úcty k němu, neboť to by byla úplně převrácená cesta. Ve všem, co dělá, má používat svůj vlastní rozum, a nemá také za sebe nechávat myslet jiné, nýbrž sám si má všechno ověřovat, i to, co se týká jeho cvičení a meditací. Když je ponořený do svých meditací, nemá věřit v jejich sugestivní sílu, neboť to by byl úplně špatný předpoklad. Tyto meditace nemohou nic sugerovat, protože jsou sestaveny tak, aby každý sám ze sebe dospěl k imaginaci, na niž cvičení pouze poukazují.

Podívejme se na meditaci, která je většině z vás známá:

V čirých paprscích světla ... Co by zde tedy mohlo

působit sugestivně, když obsah naznačuje něco, co není vůbec skutečné? Každý přece ví, když si to pro sebe přeříkává, že božství v paprscích (vnějšího) světla nalézt nelze. Cvičení nám pouze v podobě symbolu dává podnět k tomu, abychom sami ze sebe vytvořili imaginativní obraz, když se snažíme svou duši se vžít do božství světa. Vždy máme nechat promlouvat jen svůj vlastní rozum a nejednat ze slepé víry v učitele. Je lepší setrvávat v pochybnostech, dokud svou vlastní práci nedospějeme k poznání pravdy. Jednou k tomu dojdeme.

A co je tím druhým neodvratným prožitkem, kterým člověk vnitřně prochází - neodvratným, neboť je důsledkem svědomitého vykonávání esoterních cvičení? Je jím rozštěpení osobnosti, k němuž dojde.

Člověk má pozvolna pocít, jako by něco chodilo vedle něj, něco, co myslí a poslouchá spolu s ním, ba dokonce, pokud ten člověk není vnitřně velmi silný, co spolu s ním mluví. Vystupuje zde jeho druhé Já, dvojník, jehož vyčlenil sám ze sebe. Čím seriózněji se někdo ubírá esoterní cestou, tím ze sebe vyčleňuje více ze svého starého člověka, to znamená, že jako had svléká jednu kůži za druhou. Tyto kůže - je to řečeno metaforicky - se stávají druhým tělem, dvojníkem, který pak už člověka v jeho životě neopustí. Člověk, který ze sebe vyčlenil svého dvojníka, byl v dávných egyptských mystériích nazýván „člověk ka. Dvojník je k člověku ka připoután, aby mu ustavičně připomínal, jaký byl jeho dřívější život nebo jaký ještě je. To není vždycky zrovna příjemný pocit. Avšak vědomí toho, že s sebou vždycky vodí tohoto dvojníka, mu pomáhá uvědomovat si své chyby, aby se mohl polepšit.

Tuto přítomnost má neustále pociťovat, jinak by to pro něj začalo být nebezpečné a on by pro všechny své vznešené ideály a záměry zapomněl, jaký je vlastně jeho vnitřní život a jaké jsou jeho chyby. Pro zasvěcence vysokého stupně by dokonce, navzdory jeho vznešenému úsilí, bylo za jistých okolností životu nebezpečné, kdyby třeba jen na okamžik na tohoto dvojníka zapomněl. Skutečně by mohl ztratit své fyzické tělo a zemřít, zhruba takovým způ-

sobem jako někdo, kdo by se zahloubal do nějakého vznešeného problému, zapomněl by dbát na své tělo a v důsledku této nepozornosti by ho něco přejelo.

Čím dvojník vystupuje intenzivněji, tím je to pro náš vývoj lepší, jinak bychom se totiž oddávali velkým iluzím o sobě. Neboť vidět a poznat svůj vlastní pokrok ve vývoji nedokážeme; to dokáže jen ten, kdo je naším učitelem. Vzpomeňme si na místo v příběhu stvoření, kde Elohim, poté co společně stvořili člověka, vystoupili ke slunci. Tady teprve mohli posoudit své dílo, což je vyjádřeno slovy: „I pohlédli na své dílo a viděli, že je dobré.“ Dosáhli své dokonalosti, a proto mohli posoudit své dílo.

Rudolf Steiner

GA 266/II